„LÉTFONTOSSÁGÚ A MAGYAR SPORTRA NÉZVE AZ ÁTSZERVEZÉS" –ELKÉPZELÉSEK A MAGYAR SPORTIRÁNYÍTÁS ÁTALAKÍTÁSÁRÓL 1956 ŐSZÉN

Rigó Balázs

Összefoglaló:

A tanulmány az 1956 őszén kibontakozó magyarországi sportirányítási reformelképzeléseket vizsgálja, különös tekintettel az Országos Testnevelési és Sport Bizottság (OTSB) és a Szakszervezetek Országos Tanácsa (SZOT) között zajló szervezetpolitikai vitákra. A kutatás középpontjában a Javaslat a testnevelési és sportmozgalom szervezeti helyzetének átalakításához című dokumentum áll, amely az 1951-ben szovjet mintára kialakított sportirányítási rendszer működésének kritikáját, valamint annak reformjára vonatkozó elképzeléseket fogalmazta meg. A forrás kritikai elemzése rámutat arra, hogy az 1956 eleje óta zajló újabb desztalinizációs hullám légkörében a sportvezetésen belül is egyre erősebben jelentkeztek a bürokratikus centralizáció, a sportszervezetek korlátozott önállósága és a tömegsport háttérbe szorulása miatti bírálatok. A tanulmány bemutatja az állami és társadalmi sportirányítás viszonyáról, a sportegyesületek és sportszövetségek jövőjéről, valamint a tömeg- és élsport kapcsolatáról kialakult eltérő koncepciókat. Rávilágít arra, hogy bár a reformtörekvések a szocialista demokratizmus jelszavai alatt a centralizmus és a szovjet minta mechanikus másolásának meghaladására törekedtek, az állami felügyelet fenntartását és a pártirányítást maguk a reformerek sem kérdőjelezték meg. A tanulmány következtetése szerint bár a sportvezetés elismerte az átszervezés „létfontosságú" voltát, a melbourne-i olimpia miatti halogatás és a reformfolyamat zártsága végül hiteltelenítette a kísérletet az 1956. október 23-án kitörő forradalom előtt.

Kulcsszavak: sportirányítás, desztalinizáció, reform, olimpia, 1956-os forradalom

Abstract:

This study examines the proposals for reforming sports administration in Hungary that emerged in the fall of 1956, with particular attention to the organizational policy disputes between the National Committee for Physical Education and Sports (OTSB) and the National Council of Trade Unions (SZOT). The research focuses on the document titled

"Proposal for the Restructuring of the Organizational Framework of the Physical Education and Sports Movement," which offered a critique of the functioning of the sports management system established in 1951 based on the Soviet model and outlined ideas for its reform. A critical analysis of the source reveals that, against the backdrop of the new wave of de-Stalinization that had been underway since early 1956, criticism grew increasingly vocal within sports leadership regarding bureaucratic centralization, the limited autonomy of sports organizations, and the marginalization of mass sports. The study examines the differing perspectives that have emerged regarding the relationship between state and civil society in sports governance, the future of sports clubs and federations, and the relationship between recreational and elite sports. It highlights that, although reform efforts under the banner of socialist democracy sought to move beyond centralism and the mechanical replication of the Soviet model, even the reformers themselves did not question the maintenance of state oversight and party control. The study concludes that, although sports leadership acknowledged the „vital importance" of reorganization, the delay caused by the Melbourne Olympics and the closed nature of the reform process ultimately discredited the experiment prior to the revolution that broke out on the 23rd of October, 1956.

Keywords: sports management, de-Stalinization, reform, Olympics, 1956 Revolution

Bevezetés

Az 1956 tavaszán és kora nyarán lezajlott jelentős bel- és külpolitikai változások – az SZKP XX. kongresszusa nyomán hazánkban is ismét meginduló desztalinizáció, az egyre jobban megélénkülő nyilvános viták a fennálló rendszerről, a Magyar Dolgozók Pártjának vezetésével szemben felmerülő kritikák, a szovjet modell mechanikus másolásával és Sztálin politikájával kapcsolatos bírálatok, majd Rákosi Mátyás személyes felelősségvállalása a személyi kultusz hazai következményeiért és az elkövetett törvénytelenségekért – a magyar sportot sem hagyták érintetlenül. Az év folyamán egyre élénkülő vita indult el a sajtónyilvánosságban a honi sport 1949 utáni szervezeti kereteiről, a sportvezetés által elkövetett hibákról és a kibontakozás lehetőségeiről. Eleinte ezek a kifogások még csak közvetlenül a labdarúgás vezetőit és kifejezetten Sebes Gusztávot érintették, idővel azonban már a teljes sportvezetés felelősségét felvetették, és széles körű diskurzust kezdeményeztek a magyar sportélet átalakításáról. Visszatérőek voltak a sportirányítás bürokratikus voltáról, a sportszövetségek szűkre szabott mozgásteréről, a tömegsport elhibázott fejlesztéséről szóló vélemények. Nem meglepő, hogy ezt a folyamatot már az 1951-ben

szovjet minta alapján létesített Országos Testnevelési és Sport Bizottság (a továbbiakban: OTSB) vezetői sem nézték tétlenül, hanem kidolgozták saját elképzelésüket a magyar sportélet átszervezéséről.

„Bürokratikus szervezeti felépítés és túlzott centralizmus" – Helyzetelemzés 1956-ban

A magyar testnevelés és sportmozgalom egészének átszervezésével kapcsolatos tervezetet az OTSB 1956. szeptember 20-i ülésén tárgyalták először a bizottság tagjai. Az időzítés nem a véletlen műve volt, ekkorra ugyanis már a magyar sajtóban is megjelentek azok a hírek, amelyek arról számoltak be, hogy júliusban a prágai pártértekezlet az állami testnevelési és sportbizottság feloszlatásáról döntött, helyette pedig létrehozzák a Csehszlovák Testnevelési Szövetséget. A részletesen kidolgozott tervek szerint a Csehszlovákiában már január óta tartó átalakítási folyamat eredményeként a sporttal kapcsolatos ügyekben a Szövetségen belül a társadalmi munkások, szakemberek, illetve egy-egy sportág képviselői által választott 10–15 tagú bizottság kezébe kerül a döntő szó. A bizottság határozatait a Testnevelési Szövetség alkalmazottai fogják végrehajtani, és a megyékben, járásokban, illetve városokban is a választott tagokból álló társadalmi bizottságok, valamint a Szövetség munkatársai vezetik majd a sportot. A Szövetség élén álló elnökséget is hasonló módon kívánták megszervezni; az elnök és a két elnökhelyettes mellett 12 olyan személy megválasztásával, akik társadalmi munkásként látják el feladatukat.

Egy másik ekkoriban született terv a fegyveres alakulatok sportéletének reformját készítette elő, aminek keretében meg akarták szüntetni a csehszlovák hadsereg és a rendőrség ún. reprezentáns szakosztályait. Ez egyúttal azt is jelentette, hogy a névleges rendfokozattal rendelkező sportolókat leszerelik, és a továbbiakban csak a valóban katonai szolgálatot teljesítők sportolhatnak a hadsereg egyesületében, továbbá minden első osztályú sportoló számára biztosítják, hogy lakhelyén teljesítsen szolgálatot, és régi sportkörének színeiben indulhasson versenyeken. Az adminisztratív kiadások csökkenésén és ezzel együtt a közvetlenül a sportra jutó források emelkedésén túl „a teljes demokratizmus" kibontakozását, a bátor, egyéni vélemények meghallgatását és a diktatórikus vezetési módszerek teljes kiküszöbölését várták az átszervezéstől a csehszlovák sportvezetők. Erre reményt adott számukra az, hogy tapasztalataik szerint az év korábbi szakaszában már átformált szakszervezeti sportegyesületeknél egyharmadával tudták csökkenteni a fizetett alkalmazottak számát, és a

különböző szakmák sportköreinek versengéséből fakadó presztízskiadásokat is sikerült lefaragni.[1]

A magyarországi átalakítás lehetőségeit bemutató, *Javaslat a testnevelési és sportmozgalom szervezeti helyzetének átalakításához* címet viselő 54 oldalas dokumentum kidolgozásának folyamata nem volt zökkenőmentes. A javaslatot tárgyaló első, szeptember végi ülésen Béres Tibor, az OTSB főosztályvezetője bevezetőjében elmondta: már önmagában arról is komoly vita folyt, hogy kidolgozásában kik és milyen mértékben vegyenek részt. Béres felszólalásából az is kiderült, az OTSB részéről neheztelést váltott ki, hogy a tárgyalást megelőző hónapokban az MDP és a SZOT az OTSB vezetőinek bevonása nélkül hozzákezdett az átszervezéssel kapcsolatos elképzelések összegyűjtéséhez. A helyzetet bonyolította, hogy maga az előterjesztés a két említett szervezetet, az OTSB-t és a SZOT-ot képviselő, összesen három személy munkájából alakult ki, így az nem volt egységes, sőt egyes pontokon jelentős ellentmondásokat tartalmazott.[2] A dokumentum két nagyobb tematikai egységre tagolódott, melyek közül az első egy történeti jellegű át-, illetve visszatekintést adott a hazai testnevelés és sport megelőző évtizedének szervezeti változásairól, a második pedig az átalakítás lehetséges útjait és módjait vázolta fel. A második tematikai egységen belül két, egymástól tartalmában jól elkülöníthető alfejezet szerepel, melyek közül a SZOT által kidolgozott első rész inkább elvi jellegű iránymutatást ad, az OTSB által készített második viszont elsősorban gyakorlati szempontból közelíti meg a testnevelési és sportmozgalom szervezetének megerősítését, illetve módosítását.[3]

A történeti rész bevezető szakasza a két világháború közötti időszaktól 1951-ig ismertette a testnevelés és sport szervezetrendszerének alakulását, a második fejezet pedig a megelőző öt év folyamatait mutatta be. Ezek közül érdemes alaposabban is szemügyre venni az 1951 és 1956 közötti időszakot tárgyaló passzus megállapításait és következtetéseit, mivel azok egyfelől látleletet adnak arról, hogy a megváltozott politikai viszonyok között hogyan értékelték, illetve értékelték át a jelzett ötéves periódusban történteket a magyar sport vezetői, másfelől arról is képet nyújtanak, hogy milyen kiindulási alapokról szándékoztak a honi sportirányítás szervezeti megújítását elindítani.

A helyzetelemzés legfontosabb megállapításai közé tartozott, hogy az évek során az újonnan létrehozott szervezetrendszer működése folyamán egyre jobban éreztette a hatását több alapvető elvi kérdés 1951 óta tartó

---

1 Vad Dezső: Megszüntetik a diktatórikus vezetést a csehszlovák sportéletben. *Népszava,* 1956. szeptember 7. 6.

2 MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Jegyzőkönyv az OTSB 1956. szeptember 20-i üléséről. 1–2.

3 MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Javaslat a testnevelési és sportmozgalom szervezeti helyzetének átalakításához.

tisztázatlansága. Az előterjesztés ezek közé sorolta annak pontos értelmezését, hogy mit jelent az a megállapítás, mely szerint a testnevelés és sport állami ügy, milyen szerepe és feladata van e kettőnek az egyes minisztériumokban, de ezek között tartotta számon annak eldöntését is, hogy a DISZ és a SZOT feladat- és szerepköre a külső szemlélődést és bírálatot, illetve az egyes területek kisajátításáért folytatott küzdelmet vagy pedig az együttműködést és a közösen megszabott legfontosabb feladatok saját területükön történő megvalósítását foglalja-e magában.[4]

A testnevelés és sport területén uralkodó aktuális viszonyok értékelésekor elsősorban a minden korábbinál nagyobb nemzetközi sportsikerek, illetve az ezek elérését szolgáló törekvések torzító hatásait emelte ki a szöveg. Ezeknek „a sportbeli győzelmeket politikai tettnek elkönyvelő" szándékoknak tudta be, hogy a sportegyesületek „minőségi" sportkörei és „központi" szakosztályainak szervezése mögött háttérbe szorult a munkahelyi, falusi és iskolai sportszervezetek fejlesztése és támogatása, hatalmasra duzzadt a nemzetközi versenyprogram, amivel együtt járt, hogy a válogatott keretek sportolói szinte teljesen elszakadtak a sportköröktől, így nem fejlődtek megfelelően, sőt visszaestek a hazai versenyek és bajnokságok, ugyanakkor az állami és pártvezetők, illetve a társadalom széles köreiben is kialakult és elterjedt az a nézet, ami a testnevelés és sportmozgalom fejlődését vagy hanyatlását egy-egy – elsősorban a labdarúgósportban megrendezett – nemzetközi sportesemény eredményein mérte le.[5] A feltáró rész az elkövetett hibák közé sorolta a sportkörök munkáját évek óta szűk és merev keretek közé szorító szigorú instrukciók és pénzügyi intézkedések meghatározását, valamint az önálló kezdeményezést gátló és a további fejlődésüket akadályozó párhuzamos vezetőapparátus működtetését is, sőt az 1954. decemberi, sporttal kapcsolatos párthatározatot is bírálat alá vette. Megállapította, hogy az ugyan jól azonosította a legsürgetőbb problémákat (a vezetés megszilárdítása, a sportolók politikai, erkölcsi nevelésének fokozása és a tömegsport kiszélesítése), következtetései azonban nem minden esetben voltak megfelelőek. Az aktuálpolitikai helyzethez igazodva még azt a feltételezést is megengedte magának, hogy az SZKP XX. kongresszusa után „hangjában szerényebb, következtetéseiben bátrabb" lett volna az MDP sporttal kapcsolatos állásfoglalása.[6]

A fentieket is figyelembe véve, összességében arra a megállapításra jutott a javaslat ezen része, hogy az 1954. decemberi párthatározat után alapvetően nem változott a testnevelés és sport helyzete. A labdarúgást leszámítva az egyes sportágak megtartották vagy fokozták nemzetközi

4 MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Javaslat a testnevelési és sportmozgalom szervezeti helyzetének átalakításához. 13.

5 Uo. 13–14.

6 Uo. 14–15.

eredményességüket, a tömegsportnak azonban továbbra sem tudtak az 1951-es hasonló lendületet adni, és az iskolai kötelező testnevelés és sport területén is alig történt érdemi előrehaladás. Nem sikerült felszámolni a testnevelés és sport irányításával megbízott vezetőszervek és szervezetek hatásköri vitáit és egymást keresztező tevékenységét sem, de ennél is nagyobb gond volt, hogy országos szinten ez a jelenség csak fokozódott. A SZOT, a HM és a BM részéről is egyre inkább az önálló sportközpontként való működés igénye merült fel, a DISZ részéről pedig még mindig a sportszervezetek mellett, illetve azokkal párhuzamosan végzett sporttevékenység volt kifogásolható. Az OTSB-n belül továbbra sem volt megfelelő a kollektív vezetés, és hiányzott az apparátus koordinált munkájának megvalósítása, illetve helyreállítása. Végül – a korszellem elvárásainak is megfelelve – a szöveg leszögezte, hogy a politikai és állami élet más területeihez hasonlóan a testnevelés és sport terén is „erősen érezhetővé vált a bürokratikus szervezeti felépítés és a túlzott centralizmus fékező hatása", és bár „bebizonyosodott, hogy igen sok hasznos tapasztalatot szereztünk a szovjet sportmozgalom területéről, de helytelenül részkérdésekben is lemásoltuk az ott alkalmazott formákat és módszereket". A megújulás útját keresve épp ezért óva intett a szovjet vagy akár a csehszlovák intézkedések közvetlen átvételétől, ugyanakkor az addigi sikereket elősegítő megoldások feladásától és a már meghaladott módszerek „elvtelen" visszaállításától is.[7]

Az átszervezés lehetséges útjai

Az átszervezésre vonatkozó javaslatokat tartalmazó tematikai egységnek a SZOT által készített része a konkrétumok ismertetése előtt leszögezte, hogy a XVI. olimpiai játékokra való felkészülés alatt az időpont nem a legszerencsésebb, és az MDP 1954. decemberi határozata sem kötelezi a magyar sport vezetőit a sport és testnevelés átszervezésének megvitatására. Ám mivel az SZKP XX. kongresszusa mentén, de „nem teljesen annak szellemében" felmerült javaslatok részben a „szocialista demokratizmus jelszava alatt a sport- és testnevelési mozgalom állami irányítását akarják kétségbe vonni, illetve csökkenteni", mégis szükségesnek tűnt a vita menetét megfelelő mederbe terelni és addigi parttalanságát megszüntetni. Ennek jegyében mindenekelőtt három olyan kiinduló állítást fogalmazott meg, melyekre a javaslat további részei épültek. Először is megállapította, hogy a „testnevelési és sportmozgalom átszervezésére nincs szükség", ugyanakkor tisztázásra szorul néhány, a testnevelési és sportmozgalom fejlődése által felszínre hozott, megoldatlan elvi kér-

7 Uo. 15–17.

dés, melyek megválaszolása egyúttal kijelöli a végrehajtandó szervezeti módosításokat.[8]

A megoldásra váró elvi kérdések közé sorolták az állami és társadalmi szervek testnevelési és sportmozgalombeli szerepének megállapítását. A SZOT által készített javaslat az OTSB-vel kapcsolatban leszögezte, hogy arra, mint az állami feladatok végrehajtójára, továbbra is szükség van, ugyanakkor tevékenységében a hivatali adminisztratív működés helyett előtérbe kell helyezni a munka mozgalmi oldalát. Ezen azt értették, hogy az OTSB képviselőinek többet kell a sportkörökben tartózkodniuk, gyakrabban kell a TSB-knél, versenyeken, edzéseken és ankétokon megjelenniük.[9] Úgy vélték, hogy ezzel párhuzamosan a területi átszervezésből következő nagyobb megyei önállósággal és a sportszövetségek felelősségének növelésével csökkenthető az OTSB néhány központi feladata. Ebből következően szükségesnek tartották az OTSB hivatalának átszervezését és a feleslegessé váló munkakörök felszámolását, annak érdekében, hogy meggyorsítsák az ott végzett munkát, és az így felszabaduló pénzügyi megtakarításokat közvetlenül a sporttevékenységekre tudják fordítani.[10]

Természetesen a legfőbb állami sportirányítási szerv fenntartása mellett foglalt állást az OTSB hivatalában összeállított javaslatcsomag is. Ez továbbra is fontosnak tartotta az OTSB irányító munkájának hatékonyabbá tételét, ezért növelni kívánta a DISZ-szel, a SZOT-tal és a minisztériumokkal való együttműködést, különösen a végrehajtás terén. Ennek érdekében egyrészt szorgalmazta, hogy az OTSB ülésein hozott határozatok és döntések kapjanak megfelelő nyilvánosságot, másrészt felvetette annak a lehetőségét, hogy a Minisztertanács először általánosságban, majd évente rendelkezzen az állami szervezetek testnevelési és sportfeladatairól. Ettől azt várta, hogy a testnevelés és sport ügye valóban állami feladattá váljon, a végrehajtás pedig eredményesebb legyen azáltal, hogy a különböző üzemek, intézmények és iskolák vezetői közvetlen felettes szervüktől is megkapnák feladataikat. Ez az elképzelés is számolt az OTSB hivatalának átszervezésével és kimondottan a gazdasági ügyekkel foglalkozó tisztviselők létszámának csökkentésével, összességében azonban az 1951 óta jellemző, kb. 230 fős apparátus megtartását tervezte, hogy az a továbbiakban is képes legyen a Bizottság határozatainak és döntéseinek végrehajtására, illetve megvalósításuk támogatására és ellenőrzésére.[11]

A SZOT részéről a szakszervezetek szerepére vonatkozóan megfogalmazódott elképzelések jelentős változásokat helyeztek kilátásba. A cseh-

[8] Uo. 18.
[9] Uo. 22.
[10] Uo. 26.
[11] Uo. 30–33.

szlovák példával megegyezően ugyanis azt tervezték, hogy megszüntetik a szakszervezetek mellett tömegszervezeti jelleggel működő sportegyesületeket, és a nagy létszámú sportegyesületi központok helyett kis létszámú testnevelési és sportosztályokat hoznak létre magukon az iparági szakszervezeteken belül, az egyesületi területi választmányokat pedig a Szakszervezeti Munkás Tanácsok mellett létesítendő sportfelelősi vagy bizottsági hálózattal fogják helyettesíteni. Úgy gondolták, hogy a sportkörök felettes szerveiként működő sportegyesületek megszüntetésével felszámolható az addigi kettős irányítási struktúra.[12] Ettől egyfelől azt várták, hogy a szakszervezetek valóban be tudják tölteni a dolgozók kulturális és sportigényeinek biztosítására és szervezésére vonatkozó funkciójukat, másfelől arra számítottak, hogy a csehszlovák példához hasonlóan jelentős működési költségeket tudnak megtakarítani, amelyeket közvetlenül a sportra lehet majd fordítani.[13] Fontosnak tartották, hogy az egyes iparágak, iskolafenntartó hatóságok és minisztériumok is felelősséget vállaljanak a területükön zajló testnevelési és sportmunkáért. Ennek érdekében kezdeményezték, hogy az addigi gyakorlattól eltérően az adott iparágért felelős minisztérium és szakszervezet együtt tegyen jelentést az OTSB Elnöksége, illetve a Bizottság előtt a területén folyó sportfejlesztési és testnevelési munkáról.[14] A sportegyesületek felszámolására vonatkozó elgondolással a DISZ-t képviselő Sándor László is egyetértett, aki érvelése során abból indult ki, hogy mivel a tömegszervezetek elsődleges feladata az ifjúság nevelése, és ennek egyik fontos eszköze a testnevelés és sport, szükségszerű, hogy a szakszervezetek és a DISZ vegye át a sportegyesületek feladatát.[15]

A sportegyesületek megszüntetésének szándéka mellett a SZOT tervezete kikötötte, hogy külön vizsgálat alá kell venni a területköziséget élvező, nem üzemi, hivatali és iskolai egységekre épülő sportköröket (például Bp. Honvéd, Bp. Vasas, Bp. Kinizsi, Bp. Dózsa), mivel ezek a magyar élsport fő bázisát képezik, ezért megszüntetésük esetén az egyes szakosztályokat olyan nagy üzemi egységekre és intézményekre kell építeni, ahol a szakszerű irányítás mellett a meglévő állami támogatás további folyósításával a megfelelő anyagi alapokat is biztosítani tudják. A javaslat külön kitért a Dózsa és Honvéd Sportegyesületekre is, amelyekről megállapította, hogy nem váltották be a létrehozásuk idején hozzájuk fűzött reményeket. Nem tudták biztosítani a magas színvonalú testnevelési és sportmunkát a honvédségnél és a rendőrségnél, a nagyközönség körében pedig

12 Uo. 22.
13 Uo. 27–28.
14 Uo. 20.
15 MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Jegyzőkönyv az OTSB 1956. október 3-i rendkívüli üléséről. 8.

népszerűsítésük helyett ellenszenvet váltottak ki a fegyveres testületekkel szemben, ezért további fenntartásuk megfontolását javasolta a szöveg.[16]

Az OTSB előterjesztése ezzel szemben nem számolt a sportegyesületek rendszerének teljes felszámolásával, hanem az akkoriban működő tizenöt helyett a továbbiakban öt sportegyesület működését tartotta indokoltnak. A Belügyminisztérium mellett a Dózsa Sportegyesület (belügyi alkalmazottak, rendőrség, határőrség, pénzügyőrök, tűzoltóság, légó, ÁVH), a Honvédelmi Minisztérium mellett a Honvéd Sportegyesület (tiszti és honvéd klubok, iskolák), az Országos Kisipari Szövetkezetek Szövetsége (OKISZ) mellett a Szpartakusz Sportegyesület (kisipari szövetkezetek, kisiparosok, siketnémák, testi fogyatékosok), a Mezőgazdasági és Erdészeti Dolgozók Szakszervezete (MEDOSZ) mellett a Traktor Sportegyesület (hal- és nádgazdaságok, állami erdészetek, állami gazdaságok, gép- és traktorállomások dolgozói), a SZOT mellett pedig az Általános Szakszervezeti Egyesület (az addigi kilenc sportegyesület helyett az ipari, közlekedési, kereskedelmi és más ágazatok dolgozói) létrehozását javasolta. Ezeken kívül azonban még a megelőző években jelentkező igények alapján felvetette a SZOT mellett egy általános természetjáró-turista egyesület, illetve osztály, valamint egy önálló vadász-horgász-galambász egyesület vagy osztály felállításának lehetőségét is annak érdekében, hogy biztosítani tudják e nagy tömegeket vonzó, speciális jellemzőkkel bíró sporttevékenységek szervezeti kereteit is. A Munkaerőtartalékok és a Haladás SE a tervezet értelmében ugyanakkor egységes sportegyesületként megszűnt volna, az egyetemeken, főiskolákon és a Munkaerőtartalékok Hivatalának iskoláiban, intézeteiben azonban továbbra is működtek volna sportkörök. Az egységes alapszabály az újonnan javasolt egyesületi keretek között is megmaradt volna, a központi sportköröket és szakosztályokat viszont – egyenkénti felülvizsgálat alapján – a legnagyobb üzemek, intézmények szervezetébe illesztették volna be.[17]

A sportkörök tekintetében az OTSB alapvetően a munkahelyi sportkörök kialakítása mellett foglalt állást, úgy is, mint ami az iparban a legkézenfekvőbb forma. A kereskedelemben, közlekedésben dolgozók, valamint a közalkalmazottak, orvosok, pedagógusok és az építőiparban tevékenykedők egy része esetében viszont úgy tartotta, hogy továbbra is szükséges a területi sportköri forma alkalmazása. Azt azonban általános elvként kikötötte, hogy a jövőben oldani kell a sportköri alapszabály tagokra vonatkozó előírását, és lehetővé kell tenni, hogy az adott munkahely dolgozói mellett az egyes sportkörök működési helyének közelében élők is tagjai lehessenek a sportköröknek. Ez igaz volt a falvakban műkö-

16 MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Javaslat a testnevelési és sportmozgalom szervezeti helyzetének átalakításához. 28–29.

17 Uo. 33–34.

dő Traktor sportkörökre is, amelyeknek az előterjesztők elgondolása szerint szintén minden, az adott településen élő személy számára biztosítaniuk kellett a sportolási lehetőséget.[18]

Az egyes sportági szövetségek vonatkozásában a „demokratizmus" fejlődésének biztosítására helyezte a fő hangsúlyt a SZOT tervezete. Ezt a szövetségek önállóságának növelésével, a sportágak legjobbjai által történő vezetőségi választásokkal tartották megvalósíthatónak. Ugyanakkor a szövetségekre úgy tekintettek, mint az állami sportirányítás társadalmi úton létrejött igazgatási, szakirányító szerveire a szocialista gazdasági alappal rendelkező sportkörökben. „Demokratizmusuk" fejlesztését ennek tudatában képzelték el, kiemelve azonban, hogy nem nyerhetik vissza az 1951 előtti hatáskörüket és autonómiájukat, amikor a sportágak közötti arányosságot és együttműködést figyelmen kívül hagyva, teljesen önállóan döntöttek az egyes sportágak fejlesztéséről, bajnoki rendszeréről és nemzetközi versenyprogramjáról.[19]

Az OTSB elképzelésében a társadalmi szövetségek úgy szerepeltek, mint amelyek „a továbbiakban is nélkülözhetetlen szerepet töltenek be az OTSB mellett". Abban a tekintetben az OTSB szándéka megegyezett a SZOT javaslatával, hogy 1957-től be kívánta vezetni az országos és megyei társadalmi szövetségeknél az addigi kinevezések helyett a választásokat, a szakszervezeti tervvel ellentétben azonban elsősorban a sportágak szakmai vezetését bízta volna rájuk, úgy, hogy igazgatási tevékenységet ne végezzenek. Az OTSB fenntartotta magának azt a lehetőséget is, hogy Elnöksége, illetve maga a Bizottság egyedüliként módosíthassa a választott társadalmi szövetség által hozott határozatokat.

A DISZ-től a SZOT előterjesztése elsősorban továbbra is azt várta, hogy vegyen részt a TSB-k, sportszövetségek és sportkörök munkájában, tegyen javaslatokat az állami és társadalmi sportszerveknek az ifjúság sportolási igényeinek kielégítésére, nyújtson segítséget a sportoló ifjúság kommunista nevelésében, és ennek érdekében lássa el az iskolai és falusi sportkörök irányítását.[20] Utóbb említettek kapcsán újdonságnak számított viszont az OTSB tervezetében szereplő azon javaslat, hogy szüntessék meg a falusi sportkörök és a DISZ-szervezetek közötti éles határvonalakat, és a falusi sportmunka hatékonyabbá válása érdekében törekedjenek közös program és akcióterv kidolgozására, helyiségeik legyenek közös találkozási pontjai a falvak ifjúságának.[21]

A fentiek mellett az elvi kérdések között foglalkozott még a SZOT dokumentuma a tömeg- és élsport egymáshoz fűződő viszonyával, ezzel

[18] Uo. 35–36.
[19] Uo. 28.
[20] Uo. 23.
[21] Uo. 37.

szoros összefüggésben a profizmus és amatörizmus kérdésével, valamint a kötelező iskolai testneveléssel. Előbbiek kapcsán alapelvként fogalmazta meg, hogy a tömeg- és élsport egymást feltételező, szétválaszthatatlan egységet képeznek, és a dialektika törvényéből következik, hogy előbbi visszahat a minőségre, vagyis minél több versenyzőt foglalkoztat egy sportág, annál magasabb lesz a színvonala. Úgy vélekedett ugyanakkor, hogy a legkiválóbb versenyzők sporttevékenységükkel szakmai, módszertani és pszichológiai segítséget nyújtanak a sportoló tömegek számára, és eredményeikkel százezreket nyernek meg a testnevelési és sportmozgalomnak. Ezzel aktív versenyzői életszakaszukban „kultúrértéket" nyújtanak a társadalom számára, és mivel a nemzetközi színvonal elérése lehetetlenné vált számukra a napi nyolcórás munkán túli szabadidőben, megélhetésükről és a pályafutásuk utáni továbblépésükről az államnak kell gondoskodnia.[22]

Az iskolai testnevelés átfogó rendezése érdekében a SZOT továbbra is a szükséges pénzügyi alapok megteremtésével, egy komplex és egységes tanterv megalkotását, valamint az élsportolói szintet elért tanulók iskolai felügyelettel történő versenyzését, azaz a sportiskolák rendszerének kidolgozását tartotta a legsürgetőbb feladatoknak.[23] Az OTSB által megfogalmazott részben mindez még kiegészült a szükséges eszközök, helyiségek pótlásával és a tanárok képzésére, továbbképzésére jellemző szervezetlenség felszámolásával, valamint a szintén hiányzó testnevelési szakfelügyelet megteremtetésével, továbbá azzal, hogy a tanterven kívüli testnevelést és sportot a sportegyesületekből az iskolai sportkörökbe vigyék vissza.[24]

Viták az átalakítás módjáról

Az OTSB két alkalommal, a fentiekben már említett 1956. szeptember 20-i, valamint az október 3-i ülésén tárgyalta az előbbiekben ismertetett javaslatot. Abban az előterjesztés megvitatása során nagyrészt egyetértés alakult ki a felszólalók között, hogy a testnevelésnek és sportnak elsődlegesen az egészségvédelmet és a kultúrát kell szolgálnia, és ennek megfelelően a tömegsportnak sokkal hangsúlyosabb szerepet kell kapnia a magyarországi sport fejlesztésében, mint a megelőző évek során, amikor az élsport egyértelmű előnyöket élvezett.[25] Ezzel együtt azonban azt is többen felvetették, feltétlenül számolni kell azzal, hogy a sporthagyomá-

22 Uo. 24–25.
23 Uo. 23–24.
24 Uo. 37–38.
25 MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Jegyzőkönyv az OTSB 1956. szeptember 20-i üléséről. 4–6, 12–13.

nyokkal ellentétben Magyarországon – például Csehszlovákiával szemben – a tömegtestnevelés tradíciói hiányoznak, ezért is fordulhatott elő, hogy miközben a sportban jelentős fejlődést tudtak elérni, addig a testnevelés és a tömegsport minden erőfeszítés ellenére megrekedt. Abban sem volt ugyanakkor vita a felek között, hogy a hiányzó hagyományok mellett a létesítmény-, felszerelés- és káderellátottság szempontjából sem teremtették meg a tömegsport fejlesztéséhez szükséges feltételeket.[26]

Az ülések során éles viták leginkább az állami sportirányítási szerv képviselői, elsődlegesen Kutas István, az OTSB Sportoktatási Hivatalának vezetője és Béres Tibor, az OTSB Szervezési Főosztályának vezetője, valamint a SZOT részéről felszólaló Cseterki Lajos kulturális és sportügyekért felelős titkár között alakultak ki – különösen a sportegyesületek és -szövetségek további működésével s ezzel összefüggésben az OTSB jövőbeni szerepével kapcsolatban.

Cseterki – miközben fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy nem kívánja kétségbe vonni az OTSB létjogosultságát – amellett kardoskodott, hogy az OTSB-nek a továbbiakban az operatív tevékenység helyett elsősorban elvi irányító és ellenőrző munkát kell végeznie, és a központosítás mértékének enyhítése, valamint a bürokrácia csökkentése érdekében feladataiból le, illetve vissza kell adnia a társadalmi szövetségeknek. Azt is hangsúlyozta, hogy nyíltan meg kell határozni, mely feladatokat szánják ezeknek a szerveknek. A maga részéről a nemzetközi naptár elkészítését, a bajnokságok kiírását és lebonyolítását, a szakosztályokban zajló munka ellenőrzését, a játékvezetők, edzők képzését és továbbképzését egyaránt az átadható feladatok közé sorolta. Ezzel kapcsolatban több ízben az 1954. decemberi párthatározatra hivatkozott, mint amely kimondta, hogy a társadalmi sportszövetségek szerepét és jogkörét növelni szükséges.[27]

A sportszervezetek vonatkozásában a SZOT által benyújtott tervezettel összhangban a központi sportegyesületek megszüntetését sürgette. Emellett elsősorban azzal érvelt, hogy azok túlontúl centralizáltan működtek, ami fokozatosan a társadalmi munka visszaszorulásával járt, és végül oda vezetett, hogy „a társadalmi sportegyesületekben fizetett apparátus végzi a munkát".[28] Ezenkívül felhívta a tárgyaló felek figyelmét arra is, hogy a sportegyesületek számának csökkentése korábban nem hozta meg a várt eredményt, és hozzátette, hogy a sportegyesületek teljes felszámolásában a szakszervezeti és sportegyesületi elnökök is osztják a SZOT álláspontját. A Dózsa és a Honvéd SE esetében is a megszüntetés mellett tört lándzsát, úgy vélekedett ugyanis, hogy azok „fenntartásának szüksé-

[26] Uo. 11–12.; Jegyzőkönyv az OTSB 1956. október 3-i rendkívüli üléséről. 9.
[27] Uo. 13–14.; ill. 3.
[28] MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Jegyzőkönyv az OTSB 1956. szeptember 20-i üléséről. 13.

gessége nem áll fenn, mivel erőszakkal lettek létrehozva, és nem tartják be az OTSB határozatait és rendeleteit".[29] Cseterki a sportkörök további működésére vonatkozóan annak a meggyőződésének adott hangot, hogy szervezetileg külön kell választani a tömeg- és az élsportot, és míg előbbit üzemi, hivatali és intézményi alapon, az ott létrehozott sportkörök sportcsoportjai keretében, addig utóbbit egy-egy nagyobb városban területi elven szükséges megszervezni, úgy, hogy egy településen 2-3 minősített sportkör működjön, amelyek szakosztályai tömörítik az élsportolókat.[30]

Az OTSB részéről megszólalók különösen a társadalmi szövetségek önállóságának növelésével kapcsolatban fogalmazták meg aggályaikat, bár abban egyet tudtak érteni a SZOT javaslatával, hogy nagyobb hatáskörrel kell felruházni azokat. Azt azonban már megkérdőjelezték, hogy igazgatási jogkört kellene számukra biztosítani. Ennek kapcsán Béres és Kutas is emlékeztette a vita résztvevőit, hogy az OSH működése idején már bebizonyosodott, az állami szerv nem tudta koordinálni és irányítani a szervezetén kívül önállóan működő szövetségeket, és éppen ezért volt szükség azok integrálására az OTSB-be 1951-ben.[31] Kutas István utóbbi fejlemény kapcsán elmondta, hogy az OTSB és a társadalmi szövetségek aktuális formájukban is betöltik funkciójukat, együttesen látják el a Cseterki Lajos által említett feladatokat, majd a vita egy pontján azt is határozottan kijelentette, hogy meggyőződése szerint a társadalmi szövetségek tagságát nem lehet választás útján kijelölni.[32] Ez utóbbi megállapításával azonban maga az OTSB elnöke, Hegyi Gyula is szembehelyezkedett, így végül azzal zárta le a kérdést, hogy a társadalmi szövetségeket az addiginál nagyobb hatáskörrel rendelkező, választott szervekké kell tenni. Ennek pontos részleteit nem fejtette ki, ahhoz viszont ragaszkodott, hogy az OTSB megtartsa azt a jogát, hogy felülbírálhassa a társadalmi szövetségek által hozott határozatokat, „amennyiben olyan döntést hoznak, amely nem egyezik a magyar sport fejlődésével", és azt nem kívánják módosítani.[33]

A sportegyesületek vonatkozásában is részleges egyetértés, illetve közeledés mutatkozott az OTSB képviselői részéről, a sportkörök megerősítésének és önállóságának növelésében, valamint a Dózsa és a Honvéd SE megszüntetésének szándékában ugyanis a tárgyalás végére érve már támogatták a SZOT javaslatát. Abban azonban még ekkor sem alakult ki teljes összhang a felek között, hogy miként szervezzék meg a sport-

---

29 MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Jegyzőkönyv az OTSB 1956. október 3-i rendkívüli üléséről. 7–8.

30 MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Jegyzőkönyv az OTSB 1956. szeptember 20-i üléséről. 7.

31 Uo. 16.; Jegyzőkönyv az OTSB 1956. október 3-i rendkívüli üléséről. 2.

32 MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Jegyzőkönyv az OTSB 1956. szeptember 20-i üléséről 16.

33 MNL OL XIX-I-14 b 56. d. Jegyzőkönyv az OTSB 1956. október 3-i rendkívüli üléséről. 5–6.

köröket, az OTSB ugyanis azt szorgalmazta, hogy ne egy városra vagy egyetlen üzemre építsék rá a sportköröket, hanem üzemenként, hivatalonként és intézményenként hozzák létre azokat, és alakítsanak sporttanácsot, amely a szakszervezeti, a DISZ- és az üzem-, hivatal- vagy intézményvezető mellett a dolgozókból, szakosztályok tagjaiból választott személyekből állna, és amelynek elnöke, elnökhelyettese, illetve pénztárosa is csak a választás útján kiválasztott tagok közül kerülhetne ki.[34] Kelen Béla, az OTSB elnökhelyettese pedig annak a lehetőségét is felvetette, hogy az OTSB Bizottsága helyett évente egy alkalommal hívjanak össze egy 60–80 tagú testületet, amelynek ülésén a társadalmi szövetségek és a jelentősebb sportkörök vezetői fejthetnék ki nézeteiket.[35]

Végül Hegyi Gyula OTSB-elnök és Kutas István, a Sportoktatási Hivatal vezetőjének javaslata nyomán abban állapodtak meg, hogy az elhangzottak alapján egy hatfős szerkesztőbizottság egységes, négy részből álló javaslatot állít össze, amely először is rögzíti a testnevelési és sportmozgalom általános elvi kérdéseit, majd értékeli, hogy a megelőző időszakban ezeket milyen mértékben tudták megvalósítani, az elvek és az elemzés alapján pedig meghatározza a jövőbeni feladatokat, valamint a testnevelési és sportmozgalom továbbfejlesztésének infrastrukturális, képzési és eszközellátottsággal kapcsolatos feltételeit. Az elképzelések szerint a javaslat részét képezte volna egy propagandaterv is, ami összefoglalja az új kérdéseket, helyes és egyértelmű magyarázatot nyújt a régiekről, és kijelöli, hogy mikor, hol és milyen plénum vitassa meg a javaslatot. Mindezekhez még mellékelni kívánták a testnevelési törvény új tervezetét.[36]

Arról nincs tudomásunk, hogy a javaslat új változata elkészült-e, az viszont bizonyos, hogy a tervezett módosításokról és az azokról szóló tárgyalásokról a nyilvánosságot ekkor még csak nagyon korlátozottan tájékoztatták. Abban igazat adhatunk Terényi Imrének, az MDP Adminisztratív Osztály Sport Alosztály vezetőjének, hogy ez – különös tekintettel az egyre bizonytalanabbá váló politikai helyzetre – komoly hiba volt a sportvezetés részéről, és nagymértékben hozzájárulhatott ahhoz, hogy rövidesen ismét erőteljes kritikák fogalmazódtak meg a nyilvánosságban az OTSB-vel és vezetőivel szemben.[37]

A fent leírtak tükrében nem meglepő, hogy az 1954-es labdarúgó-világbajnokság döntője után kitört budapesti utcai zavargások első számú felelősévé tett és eltávolítását követően 1956-ban a *Népsport*hoz visszatérő Pető Béla október 21-én megjelentetett cikkében arra hívta fel a figyelmet, hogy tudomása szerint a TSB-rendszer kialakításának 1950–51-

34 Uo. 7–9.
35 Uo. 5.
36 Uo. 2.
37 Terényi Imre (1997): *A magyar sport belülről*. A szerző kiadása, Budapest. 1997. 171.

es folyamatához hasonlóan ismét zárt ajtók mögött, a nyilvánosság és az „elismert, de nem függetlenített" szakemberek kizárásával zajlanak a sportélet átszervezéséről szóló tárgyalások. Az újabb nehezen jóvátehető hibák elkerülése érdekében előbb nyílt vitára hívott minden sportembert, majd az OTSB-t szólította fel arra, hogy a közelgő olimpiára hivatkozva se odázza el tovább a legégetőbb kérdések megválaszolását, hanem hallassa a szavát, és hagyjon fel azzal a korábbi gyakorlattal, amelynek alapján a sport legfőbb kérdéseiről „legfelső" szinten, a sporttársadalom megkérdezése nélkül, utasításszerűen, megfellebbezhetetlenül döntöttek.[38]

Ez a felhívás nem maradt válasz nélkül: a *Népsport* következő, október 22-i számában maga Hegyi Gyula igyekezett reagálni Pető Béla felvetéseire. Az OTSB elnöke a nyilvánosság előtt első alkalommal ismerte el, hogy már hónapok óta folynak tárgyalások az OTSB, a SZOT és a DISZ között a magyar sport átszervezéséről, és lényegileg szinte mindenben egyetértését fejezte ki az egy nappal korábban megjelent cikkben leírtakkal. Csupán egy, de annál lényegesebb kérdésben jelezte, hogy eltér a véleménye Petőétől, ez pedig az átszervezés megindításának megfelelő időpontja volt. Az OTSB elnöke ugyanis úgy vélekedett, hogy a magyar csapat komoly esélyeire való tekintettel „lelkiismeretlenség" lenne az OTSB erőit gyengíteni az olimpia előtt, és „bármennyire is fontos, sőt létfontosságú a magyar sportra nézve az átszervezés, nem szoríthatja háttérbe az olimpia ügyét". Az újságíró felhívására reflektálva ugyanakkor azt is elmondta, hogy szó sincs elodázásról, „a következő másfél hónap sem vész el, mert hiszen ez alatt az idő alatt bőségesen nyílik alkalom a […] széles körű vita, társadalmi megmozdulás kibontakozására".[39] Az OTSB elnöke tehát türelmet kért, és bizakodva tekintett a jövőbe, hiszen ekkor még nem sejthette, hogy a másnap kibontakozó „széleskörű társadalmi megmozdulást" követően másfél hónappal később már nem az általa vezetett állami szerv reformja, hanem annak megszüntetése kerül majd napirendre. Az 1956. október 23-án kitört forradalom, majd az azt követő szabadságharc következményei ugyanis a magyar sportéletet és ezen belül a hazai sportvezetést is súlyosan érintették.

Összegzés

A sportirányítással kapcsolatban 1956 őszén zajló diskurzus a magyar sporttörténet egyik legkritikusabb önreflexiós időszaka volt. A tanulmányban feltárt, *Javaslat a testnevelési és sportmozgalom szervezeti hely-*

[38] Pető Béla: Nyílt vitát sportéletünk legfőbb kérdéseiről. *Népsport,* 1956. október 21. 3.
[39] Pető Béla: Átszervezés előtt a magyar sport. Hegyi Gyula nyilatkozata. *Népsport,* 1956. október 22. 3.

zetének átalakításához című dokumentumban foglaltak alapján a magyar sport vezetői 1956 szeptemberére eljutottak a szovjet modell mechanikus másolásának elutasításához. A javaslat tanúsága szerint a honi sportvezetésen belül a politikai enyhülés és a desztalinizáció hatására erőteljesen fogalmazódtak meg azok a kritikák, amelyek az 1951-ben létrehozott, erősen centralizált sportirányítási rendszer működését bírálták. A helyzetelemzés középpontjában a túlzott bürokratizmus, a sportszervezetek korlátozott önállósága, a hatásköri párhuzamosságok, valamint a tömegsport fejlesztésének elmaradása állt. Miközben a magyar sport nemzetközi eredményessége továbbra is jelentős maradt, felhívták a figyelmet arra, hogy az élsport előtérbe kerülése a szélesebb társadalmi sporttevékenység rovására történt. A reformelképzelések ezért egyaránt törekedtek a sportszövetségek és sportkörök szerepének megerősítésére, a demokratikusabb működési formák kialakítására, valamint az állami és társadalmi szervek feladatainak újragondolására.

A csehszlovák sportreformok mintájára meginduló magyar tervezési folyamatban két markáns koncepció ütközött egymással. A Szakszervezetek Országos Tanácsa radikálisabb, elvi alapú megközelítése a merev, centralizált sportegyesületi struktúra teljes felszámolását és az iparági szakszervezeteken belüli, kis létszámú sportosztályok kialakítását szorgalmazta a működési költségek lefaragása és a mozgalmi jelleg erősítése érdekében. Emellett kezdeményezte a népszerűtlen, „erőszakkal létrehozott" fegyveres testületi egyesületek (Honvéd, Dózsa SE) megszüntetését. Az Országos Testnevelési és Sport Bizottság ezzel szemben egy mérsékeltebb, gyakorlatiasabb átszervezést javasolt. Nem a teljes felszámolás, hanem a meglévő 15 sportegyesület 5 nagy ágazati egyesületté történő összevonása mellett foglalt állást, megtartva a Honvéd és a Dózsa SE-t is, de szigorúan racionalizált és felülvizsgált keretek között.

A viták ellenére a felek a „szocialista demokratizmus" jegyében egyetértettek a sportszövetségek önállóságának növelésében, a kinevezések helyett a választási rendszer bevezetésében, a bürokrácia csökkentésében, valamint a tömegsport és az iskolai testnevelés radikális fejlesztésében. Ugyanakkor a reformerek egyike sem vonta kétségbe az állami irányítás és felügyelet alapvető szükségességét, elsősorban annak módszereit kívánták korszerűsíteni. Az is nyilvánvaló, hogy a „demokratizmus" fogalmát is sajátosan értelmezték. Bár 1957-től bevezették volna a sportági szakszövetségek vezetőségének választását a korábbi kinevezések helyett, ez a szabadság látszólagos maradt volna: az állami sportirányítás fenntartotta magának a vétójogot, vagyis a választott szervek határozatait bármikor módosíthatta vagy hatályon kívül helyezhette. Ez a megközelítés jól tükrözi a korszak politikai korlátait: a sportvezetés ugyan felismerte a reform kényszerét, de nem volt hajlandó lemondani a végső ellenőrzés jogáról.

Mindezek alapján nem véletlen, hogy a reformfolyamat végül elakadt.

Egyfelől Hegyi Gyula, az OTSB elnöke elismerte ugyan az átszervezés „létfontosságú" voltát, a melbourne-i olimpiai felkészülés zavartalanságát mégis előrébb valónak tartotta a strukturális váltásnál. Másfelől a tárgyalások zárt ajtók mögötti jellege elidegenítette a sporttársadalmat, így hiányzott a megvalósításhoz elengedhetetlen felhajtóerő is. A forradalom előtti napokban Pető Béla kritikája a *Népsport*ban rámutatott, hogy a vezetés ismét a sportolók és szakemberek megkérdezése nélkül, „felülről" akart dönteni a sorsukról. Az 1956. október 23-án kitörő forradalom végül radikálisan új helyzetet teremtett, amelyben a bürokratikus finomhangolás helyett a teljes rendszer összeomlása és radikális átalakítása vált realitássá.

Összességében megállapítható, hogy az 1956-os reformkísérlet a magyar sportirányítás egyfajta „elszalasztott lehetősége" volt. Annak ellenére, hogy a kidolgozott javaslat pontos látleletet adott a rendszer hibáiról, a megvalósítás politikai és adminisztratív gátjai, valamint a történelmi események sodrása miatt végül csak egy elméleti kísérlet maradt a magyar sport történetében. A vizsgált dokumentumok és viták ugyanakkor értékes forrásként világítanak rá arra, hogy a forradalom előestéjén miként látták a sport vezetői az előző évek problémáit, és milyen irányban kívánták megújítani a magyar sport szervezeti rendszerét. Ezáltal a sportirányítás reformtervei nemcsak sporttörténeti, hanem szélesebb értelemben politikatörténeti szempontból is fontos lenyomatai az 1956-os év reformfolyamatainak.